

ŠVEDSKA

(referat pri predmetu geografija)

1. OSNOVNI PODATKI.....	4
2. NARAVNO-GEORAFSKE ZNAČILNOSTI.....	4
2.1. Lega.....	4
2.2. Tla in površje.....	4
2.3. Vodovje.....	5
2.4. Podnebje.....	5
2.5. Rastlinstvo.....	5
2.6. Kisli dež.....	6
2.7. Polarni dan in polarna noč.....	6
3. DRUŽBENO-GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI.....	7
3.1. Prebivalstvo.....	7
3.2. Poselitev.....	7
3.3. Državna ureditev.....	8
4. ZGODOVINA.....	8
4.1. Starejša zgodovina.....	8
4.2. Kalmarska unija.....	8
4.3. Boj za prevlado na Baltiku.....	9
4.4. 19. in 20. stoletje.....	9
4.5. 1. in 2. svetovna vojna.....	9
5. GOSPODARSTVO.....	10
5.1. Kmetijstvo.....	10
5.2. Rudarstvo in energetika.....	11
5.3. Industrija.....	11
5.4. Turizem.....	13
5.5. Promet.....	13
Cestni promet.....	13
Železniški promet.....	13
Ladijski promet.....	13
Letalski promet.....	13
6. DRŽAVNI SIMBOLI.....	14
6.1. Zastava.....	14
Skandinavijški križ je značilen za zastave vseh skandinavskih držav. Predstavlja krščanstvo, ki je glavna religija vseh skandinavskih držav. Barve v zastavi (modra in rumeno-zlata) sta švedski barvi že od leta 1275 izhajata pa iz švedskega državnega grba..	14
7. ZANIMIVOSTI.....	14
7.1. Športi.....	14
7.2. IKEA.....	14
7.3. Zanimiva dejstva.....	14
8. VIRI.....	15
1. OSNOVNI PODATKI.....	3
2. NARAVNO-GEORAFSKE ZNAČILNOSTI.....	3
2.1. Lega.....	3
2.2. Tla in površje.....	3
2.3. Vodovje.....	4
2.4. Podnebje.....	4
2.5. Rastje.....	4
2.6. Kisli dež.....	5
2.7. Polarni dan in polarna noč.....	5
3. DRUŽBENO-GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI.....	6
3.1. Prebivalstvo.....	6

3.2.	Poselitev.....	6
3.3.	Državna ureditev.....	7
4.	ZGODOVINA.....	7
4.1.	Starejša zgodovina.....	7
4.2.	Kalmarska unija.....	7
4.3.	Boj za prevlado na Baltiku.....	7
4.4.	19. in 20. stoletje.....	8
4.5.	1. in 2. svetovna vojna.....	8
5.	GOSPODARSTVO.....	9
5.1.	Kmetijstvo.....	9
5.2.	Rudarstvo in energetika.....	10
5.3.	Industrija.....	10
5.4.	Turizem.....	12
5.5.	Promet.....	12
	Cestni promet.....	12
	Železniški promet.....	12
	Ladijski promet.....	12
	Letalski promet.....	12
6.	DRŽAVNI SIMBOLI.....	13
6.1.	Zastava.....	13
7.	ZANIMIVOSTI.....	13
7.1.	Športi.....	13
7.2.	IKEA.....	13
7.3.	Zanimiva dejstva.....	13
8.	VIRI.....	14

1. OSNOVNI PODATKI

Uradno ime	Konungariket Sverige (Kraljevina Švedska)
Glavno mesto	Stockholm
Državna ureditev	parlamentarna monarhija
Površina	449,964 km ² (54. na svetu)
Prebivalstvo - Gostota	9 110 972 (82. na svetu) 20/km ²
Valuta	Švedska krona (SEK)
BDP na prebivalca	\$39,600
Kralj	Karl XVI. Gustav
Predsednik vlade	Fredrik Reinfeldt
Najvišji vrh	Kebnekaise (2111 m)
Narodnostna sestava	Švedi 90,8 %; Finci 3,1 %; Laponci in ostali 6,1 %

2. NARAVNO-GEORAFSKE ZNAČILNOSTI

2.1. Lega

Švedska leži v Severni Evropi, v srednjem delu Skandinavskega polotoka. Na zahodu meji na Norveško, na severovzhodu na Finsko, na jugozahodu pa ima morsko mejo z Dansko; preostanek meje poteka po Baltskem morju in Kattegatu. Je peta največja država v Evropi.

2.2. Tla in površje

Del, ki leži najjužneje je Skanija, rahlo valovita ravnina iz mezozojskih in terciarnih plasti, prekritih z ilovnatimi talnimi morenami. Ravnina se nadaljuje proti severu vzdolž obal Kattegata in Baltskega morja, kjer se je površje dvignilo iz morja šele po umiku ledenega pokrova in je zgrajeno iz drobnih morskih in jezerskih usedlin. Proti osrednjemu delu se postopoma dviguje do 378 m visoko Južnošvedsko hribovje, ki je del Baltskega ščita in zgrajeno iz gnajsov in granitov.

Srednja Švedska med Göteborgom in Stockholmom je po nastanku tektonska udorina z velikimi jezeri. Severno od nje se začne nizko, ledeniško preoblikovano hribovje, ki je del Baltskega ščita, zgrajeno iz granitov in gnajsov ter razčlenjeno z dolinami, ki tečejo proti JV.

Severno od reke Dalälven in jezera Siljan leži gozdnat in zelo redko poseljen Norrland (200-500 m). Od obale Botniškega zaliva se počasi dviguje proti severozahodu. Kamnine Baltskega ščita so prekrivane z ledenišskimi in rečno-ledeniškimi nanosi, skozi katere so se reke ponovno zajedle v predkambrijsko kamninsko podlago. Na skrajnem SZ se nad njimi z izrazito, ponekod več 100 m visoko stopnjo dviga Skandinavsko gorstvo, po nastanku staronagubano gorstvo iz kaledonske orogenetske faze in zgrajeno iz metamorfnih kamnin. V njem prevladujejo široke visoke planote (fjell), nad njimi se dvigajo posamični višji vrhovi, med njimi tudi Kebnekaise, ki je s 2111 metri nadmorske višine najvišji vrh Švedske.

Ob zelo razčlenjeni obali Baltskega morja ležijo tisočih majhnih skalnih otočkov (skären), k Švedski pa spadata tudi večja otoka Gotland (3140 m²) in Öland (1344 m²).

2.3. Vodovje

Številne vodnate reke z velikim strmcm (HE) tečejo od Skandinavskega gorstva proti JV v Botniški zaliv; največje izmed rek so, Luleälven, Umeälven in Dalälven.

Veliko je tudi jezer. Največja izmed njih so na srednjem Švedskem, predvsem Vänern (5546 km²), Vättern (1899 km²), Mälaren (1140 km²) in Hjälmaren (483 km²). Številna so tudi v Južnošvedskem hribovju in ledeniških kotanjah ter dolinah severne Švedske (Strorsjön (448 km²) in Siljan (290 km²).

2.4. Podnebje

Za južni del države je značilno oceansko podnebje, v osrednjih delih celinsko na severu države pa subpolarno podnebje.

V zavetrni legi na vzhodni strani Skandinavskega gorstva in ob obali Botniškega zaliva je padavin bistveno manj (400-600mm). Precej več padavin je ob obali Kattegata (okoli 1000mm) in v gorskem svetu vzdolž norveške meje (do 2000mm). Tam so tudi temperature bistveno nižje. Botniški zaliv celo zamrzne za pet mesecev. V Göteborgu se temperature gibljejo pozimi ok. -1.1°C, poleti 17,0°C, v Stockholmu pa ok. -2.9 °C poleti pa do 17,8°C.

2.5. Rastlinstvo

Švedska je najbolj gozdnata država v Evropi. Gozdovi prekrivajo 68% površine. (Slovenija 57,2%). Na skrajnem jugu države prevladujejo listnati, od tega predvsem hrastovi in bukovi gozdovi, ki proti severu prehajajo v mešane. Severno od 60.s.g.š. so obsežni iglasti gozdovi s prevlado smrek, rdečega bora in breze, ki proti severu prehajajo v gozdno tundro. Zgornja gozdna meja je na srednjem Švedskem na nadmorski višini okoli 1000m, na skrajnem severu pa okoli 600m. Gozdovi pokrivajo 68% površine (Slovenija 57,2%), močvirja in barja pa približno petino.

2.6. Kisli dež

Skandinavske vode, gozdove in prsti pa tudi zdravje ljudi ogroža kisli dež, katerega glavni povzročitelji pa niso skandinavske države. Kar 90% emisij žveplovih in dušikovih oksidov namreč prinašajo vetrovi iz Zahodne, Srednje in Vzhodne Evrope.

Jugozahodni in južni predeli Švedske so deli, ki prijemajo največ emisij teh plinov. Količine so se povečale predvsem po letu 1950.

Zakisanost poveča še ta dejavnik, da švedsko površje sestavljajo silikatne kamnine (graniti in gnajsi), kalcija, ki pa je naravni nevtralizator kamnin pa primanjkuje.

Največji problem je zakisovanje voda, kar se je prvič pojavilo v 60. letih, konec 70. let pa je bil to že velik problem. Osmina švedskih jezer je postala tako zakisana, da v njej niso mogli preživeti občutljivi organizmi. V najbolj zakisanih jezerih so ribe in druga bitja izumrli.

Na Švedskem so začeli leta 1977 vodi v 7000 najbolj zakisanih jezerih dodajati apnenec, da bi vode nevtralizirali. Vendar so bili učinki skromni, saj gre za zdravljenje posledic ne pa vzrokov.

Švedska se je zato tega problema lotila drugače. V okviru evropske unije je spodbujala in organizirala konference ter projekte na svetovni ravni. Omejili so uporabo dušičnih gnojil, v gozdovih pa začeli iglavce mešati z bolj odpornimi iglavci. Sprejeli pa so še vrsto drugih ukrepov, na primer stroge kazni za povzročitelje žveplovih emisij. Tako je švedom v slabih treh desetletjih svoje emisije uspelo zmanjšati za 92%.

2.7. Polarni dan in polarna noč

Na severnem tečajniku pri 66,5 stopinj s.g.š. se sonce 21. junija zvečer spusti do horizonta in se takoj zopet dvigne. Ker ne zaide, nastopi polarni dan, katerega dolžina se proti severu podaljšuje. Pri 68,5 stopinj s.g.š. traja 22 dni, na severnem tečaju pa pol leta. Pozimi je ravno nasprotno: 21. decembra sonce na severnem tečajniku sploh ne vzide in okoli poldneva se le rahlo svita. Nastopi polarna noč, ki se proti severu daljša.

Poleti so lahko zaradi dolgih dni življenje tamkajšnjih ljudi podaljša še pozno v »noč«.. Pozimi pa zaradi dolgih noči mnogi prebivalci postanejo depresivni, poraba alkohola in drog se poveča. Nekateri to poizkušajo omiliti s krajšimi potovanji proti jugu, številni upokojenci pa ta čas preživijo v počitniških bivališčih na jugu Evrope.

Po dolžini dneva pa se ravna tudi turistična sezona. Običajno traja le dva meseca, in sicer od sredine junija do sredine avgusta, ko so temperature nekoliko višje in je tudi najmanj padavinskih dni v letu. Kljub temu lahko turist le redko obiše Nordkapp v res lepem vremenu.

3. DRUŽBENO-GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

3.1. Prebivalstvo

Švedska je imela v zadnjih 250 letih zelo enakomerno rast prebivalstva (ok. 0.5 % na leto), v 90. letih pa se je ta upočasnila. Kot v večini evropskih držav delež starejšega prebivalstva (22,3%) precej presega delež mlajšega (18,2%).

Od 4,39 mil. Gospodinjestev (2001) je 2,03 samskih (46,2%) in 1,26mil. Dvočlanskih (28,7%); povprečna velikost gospodinjestev je 2,0 člana.

V 2. polovici 19. stoletja je bilo močno izseljevanje, predvsem v ZDA, po letu 1945 pa je priseljevanje močnejše od odseljevanja; po 1945 (ustanovitev skupnega nordijskega trga delovne sile) največ iz Finske, 1960-67 iz JV Evrope, po 1970 predvsem politični begunci iz Latinske Amerike in z Bližnjega vzhoda.

Po narodni pripadnosti je večina prebivalcev Švedov (89 %), ki govorijo germanski švedski jezik.; od drugih je največ Fincev ob švedsko-finski meji (2 %). Na severu živi ok. 15.000 Laponcev (Samov), ki so se pred več kot 2000 leti priselili iz Sibiriije in govorijo laponski jezik iz ugrofinske jezikovne skupine. Samo manjši del se jih še ukvarja gojenjem severnih jelenov. V tej državi je leta 2004 živelo 1,08 mil. Ljudi rojenih v sosednjih državah.

Večina Švedov je pripadnikov Švedske evangeličanske cerkve (86 %). Od drugih je največ katoličanov (2 %), versko neopredeljenih je ok. 11 %.

3.2. Poselitev

Severni del Švedske je zelo redko poseljen (onstran 62° s. g. š. na 60 % površine le 10 % prebivalstva), v srednjem in južnem delu je gostota 150 preb./km². Uradno je več kot 80 % mestnega prebivalstva, saj prištevajo k mestnim naseljem tudi vsa sklenjena naselja z več kot 200 prebivalci, vendar v mestih z več kot 100.000 prebivalci živi le 28 % ljudi.

Na podeželju prevladuje razložena poselitev s številni trgi in manjšimi mesti, ob morskih in jezerskih obalah je veliko počitniških hiš.

Večja mesta so Stockholm (718.000; oklica mesta 1.5 mil.), Göteborg (454.000), Malmö (248.000), Uppsala (185.000), Jönköping (116.000) itd.

Stockholm

Nekateri imenujejo Stockholm tudi Nordijske oziroma Severne Benetke. Nahaja se namreč Švedske nahaja ob iztoku jezera Malaren v globok zaliv Baltskega morja. Stockholm je glavno in kulturno središče Švedske.

Staro mestno jedro na treh manjših otoikih in na severnem bregu: na otoku Helgeandsholmen neobaročni parlament (riksdag) na sosednjem Stadsholmenu renesančna kraljeva palača, katedrala kjer kronajo švedske kralje, na Riddarholmenu Riddarholmska cerkev, kjer so pokopani švedski vladarji.

3.3. Državna ureditev

Švedska je po ustavi iz 1.1.1975 parlamentarna monarhija. Volilno pravico imajo vsi švedski državljani, starejši od 18 let.

Od 1973 je na prestolu kralj Karl XVI. Gustav iz kraljeve rodbine Bernadotte. Kralj nima nobene politične moči. Po zakonu o nasledstvu iz 1810 je prestolonaslednik prvorojenec, od 1980 dalje ne glede na spol.

Državni zbor (Riksdag) je enodomni in ima 349 poslancev, ki jih za štiri leta izvolijo na splošnih volitvah po proporcionalnem sistemu: 310 s strankarskih list v 29 volilnih okrajih, 39 z državnih strankarskih list. Za vstop v parlament mora stranka dobiti najmanj 4 % glasov ali 12 % glasov v enem volilnem okrožju. Predsednika vlade izvoli Državni zbor, na njegov predlog tudi ministre.

Švedska je desetletja veljala za model državne blaginje, bila je celo nekakšen nedosegljiv vzor drugim državam. Je izrazito socialna država, saj je izjemno pozornost namenila človekovim pravicam in socialni skrbi za vse sloje prebivalstva. To je pripeljalo do tega, da najnižjega sloja skoraj ni bilo.

Sprejeli so številne nove ideje, kot je varuh človekovih pravic, lotili pa so se tudi reševanja mnogih družbenih vprašanj, čemur so sledile tudi ostale evropske države.

Ker pa je bila taka ureditev »predraga«, se je Švedska konec 20. stoletja znašla v gospodarski krizi in posledično tudi z nekaterimi družbenimi pojavi, ki jih prej niso poznali (npr. odpor do tujcev). Krizo so sicer premagali, podoba »idealne države« pa je marsičem zbledela.

4. ZGODOVINA

4.1. Starejša zgodovina

Germanski Švedi so med vladavino kraljev iz rodbine Yngling od 6. st. svojo državo (Svea-Rike) širili proti jugu na ozemlje plemena Götar in si do 10. st. pridobili vso srednjo in južno Švedsko z otokoma Öland in Gotland. Od 8. st. so švedski Varjagi prodirali vzdolž Dnepra in Volge v notranjost Vzhodne Evrope in prišli do Bizanca. Ok. 930 je habsburško-bremenski nadškof Ansgar začel pokristjanjevati Švede; boji med krščanskimi Götarji in poganskimi Švedi so potekali vse do sredine 13. st.

4.2. Kalmarska unija

Norveška je bila že prej v uniji z Dansko, zato so se v t. i. Kalmarsko unijo združile vse tri skandinavske države. Švedska je kmalu postala danska provinca pod upravo danskih namestnikov, številne kmečke upore (največji 1434) in upore plemstva (1436-37) pa so Danci zatrli s pomočjo njim naklonjenega visokega plemstva.

Leta 1521 je izbruhnila vsesplošna vstaja proti Dancem, med katere so na prestol postavili Gustava I. iz domače rodbine Vasa (1523-60) in razpustili Kalmarsko unijo.

4.3. Boj za prevlado na Baltiku

Sredi 16. st. je Švedska začela dolgotrajne vojne za prevlado nad celotnim Baltikom; leta 1561 je osvojila severno Estonijo, leta 1583 pa Narvo.

Leta 1630 je Švedska stopila v tridesetletno vojno na strani severnonemških protestantskih držav in z vestfalskim mirom (1648) dobila večji del Pomorjanskega, Bremen in Szczecin ter s tem zavladala nad vsem Baltikom.

V 2. polovici 17. st. so jo zajeli večji kmečki upori, ki so se jim pridružila tudi mesta in nižje plemstvo, zaradi dolgih osvajalnih vojn pa je močno narasel državni dolg. Med vladavino kralja Karla XII. iz nemške rodbine Wittelsbach (1697-1718) je koalicija Danske, Poljske, Saške in Rusije začela proti Švedski t. i. nordijsko vojno (1700-21); v njej je Švedska po začetnih uspehih doživela popoln poraz in z mirom v Nystadu (1721) izgubila položaj evropske velesile.

Kralj Gustav III. Iz rodbine Holstein-Gottorp (1771-92) je leta 1772 z državnim udarom ob podpori dela plemstva in vojske uvedel razsvetljeni absolutizem in izpeljal reforme, ki so omogočile hiter gospodarski in kulturni razvoj države.

4.4. 19. in 20. stoletje

Med Napoleonovimi vojnami je Švedska naprej ostala nevtralna, leta 1809 pa se je vključila v protifrancosko koalicijo, a je bila poražena. Leta 1809 ji je Rusija odvzela Finsko.

Med krimsko vojno (1853-56) je Švedska razglasila nevtralnost in jo ohranila do današnjih dni. Leta 1868 so odpravili stanove in uvedli dvodomni parlamentarni sistem. Proti koncu 19. st. je socialna diferenciacija na podeželju povzročila množično izseljevanje v Severno Ameriko, zelo se je okrepilo tudi delavsko gibanje. Leta 1889 ustanovljena socialdemokratska stranka je 1909 dosegla uvedbo splošne volilne pravice za moške (za ženske 1918), sprejetje zakona o varstvu delavcev (1911), uvedbo pokojninskega zavarovanja (1913) in osemurni delavnik (1919), po letu 1932 pa je večino časa tudi vladajoča stranka.

4.5. 1. in 2. svetovna vojna

V obeh svetovnih vojnah je Švedska ostala nevtralna, čeprav je Nemčiji morala dobavljati železovo rudo. Na referendumu o vključitvi v EU 13.11.1994 se je 52,2 % volivcev izreklo za vstop, 1.1.1995 pa je postala polnopravna članica EU, na referendumu o uvedbi evra je 55,9% volivcev glasovalo proti, tako da valuta na Švedskem ostaja švedska krona.

5. GOSPODARSTVO

Kljub obrobni legi sodi Švedska poleg Švice in Luksemburga med najbogatejše države na svetu, njen model državne blaginje pa je bil vrsto let nedosegljiv vzor za druge razvite države. Uspelo jim je povezati nadvse učinkovito kapitalistično gospodarstvo in visoko stopnjo socialne varnosti, čeprav so morali zaradi proračunskih težav, upadanja konkurenčnosti gospodarstva ter vstopa v EU odpraviti številne ugodnosti. Hkrati so uspešno zmanjšali nekdanj pomembno vlogo države v gospodarstvu in se preusmerili v izvoz visoko kvalitetnih izdelkov, obdržali nizko inflacijo in brezposelnost.

Zanj so značilni zelo visoki državni izdatki za različne socialne programe in pomembna vloga države v gospodarstvu (rudarstvo, črna metalurgija, strojna industrija) in negospodarstvu (železnica, pošta, telekomunikacije, zdravstvo, socialno varstvo, šolstvo) m kar je povzročilo nastanek velikega državnega dolga in tolikšnih javnih izdatkov, da se je ob koncu 80. let zmanjšala konkurenčna sposobnost švedskega gospodarstva.

Najhujšo gospodarsko recesijo je Švedska doživela med leti 1991-93, ko se je BDP zmanjšal za 5,1 %, državni dolg pa se je do konca leta 1993 povečal na 101 mrd. USD.

5.1. Kmetijstvo

Švedska ima 2,7 mil. ha njiv in trajnih nasadov (6,0 %) ter 447.000 ha travnikov in pašnikov (1,0 %), predvsem v Skaniji na jugu, srednjem Švedskem in severneje ponekod ob obali zaliva.

Čeprav podnebne razmere niso ravno ugodne, velikost obdelovalnih površin in število zaposlenih se zmanjšuje je švedsko kmetijstvo zaradi visoke produktivnosti sposobno pokrivati tri četrtine domačih potreb po hrani.

Sicer prevladujejo majhne in srednje velike kmetije, vendar so že v 18. in 19. st. začeli zaokroževati kmetijska zemljišča in s tem ustvarili gospodarsko učinkovit sistem samotnih kmetij s sklenjenimi obdelovalnimi zemljišči v neposredni bližini. Povprečna velikost kmetij je bila leta 2002 25,5 ha. Med leti 1960-2002 se je število kmetij zmanjšalo s 194.000 na 71.000.

Najpomembnejša kmetijska dejavnost je živinoreja. Je tesno povezana s poljedelstvom, saj na njivah pridelujejo predvsem krmo za živino. Severneje ležeče kmetije so skoraj v celoti odvisne od gozda, vendar je njihova prihodnost negotova, saj je Švedska, drugače od Finske in Avstrije, že pred vstopom v EU odpravila državne subvencije kmetijam.

Na skrajnem jugu pridelujejo žita, predvsem pšenico (2,06 mil. t), ječmen (2,09 mil. t; za živinsko krmo) in oves (1,23 mil. t; prav tako za živinsko krmo), manj pa rž. Od drugih kultur so pomembnejši še krompir (1,21 mil. t), sladkorna pesa (2,64 mil. t) in oljna repica. V okolici mest pridelujejo povrtnino (zelje, čebula, paradižnik, fižol, grah idr.).

V severnem delu je razvito gojenje kožuharjev (predvsem ameriške kune), Laponci pa gojijo severne jelene (288.000). V južnih delih so najbolj razvite mlečna in mesna govedoreja ter prašičereja, ki v celoti pokrivajo potrebe po mlečnih in mesnih izdelkih.

5.2. Rudarstvo in energetika

Veliko rudno bogastvo je bilo eden od temeljev švedske vojaške moči od 15. do 18. st. V preteklosti so bila najpomembnejša ležišča bakrove rude v okolici Faluna, a so danes že precej izčrpana. Proti koncu 19. st. so lahko začeli izkoriščati bogata nahajališča železove rude na severu (Kiruna, Gällivare, Malmberget, Grängesberg), kjer je v rudi ok. 64 % železa, vendar tudi precej fosforja (21,3 mil. t, 10. na svetu). Kopljejo jo v velikih dnevnih kopih in po železnici vozijo v пристanišči Luleå ob Baltskem morju in Narvik (Norveška). Pred tem so železovo rudo pridobivali na srednjem Švedskem, kjer je današnja kovinska industrija nastala iz nekdanjih fužin (Sandviken, Bofors, Degerfors, Västerfors idr.).

Pomembno je tudi pridobivanje bakrove rude (269.000 t, 7. na svetu; Aitik, Boliden, Kristineberg), svinčeve in cinkove rude (168.000 t, 9. na svetu; Ämmeberg, Laisvall) in pirita (Falun). V zaledju kraja Skellefteå so tudi največja nahajališča arzena v Evropi (proizvodnja ok. 10.000 t).

Švedska sodi med države z največjo porabo električne energije na prebivalca. Instalirana moč vseh elektrarn je 35.889 MW. Kljub velikemu bogastvu vodne energije (41,5 % električne energije iz HE) je zelo odvisna od jedrske energije, saj imajo reke ravno pozimi, v času največje porabe, najmanj vode. Več kot polovico električne energije (52,4 %) pridobijo v štirih JE z 12 reaktorji in s skupno močjo 10.040 MW (Barsebeck, Forsmark, Oskarshamn in Ringhals). Na referendumu 1980 se je večina volivcev strinjala z moratorijem za graditev novih zmogljivosti in zaprtje dosedanjih JE do 2010.

5.3. Industrija

Najpomembnejše industrijske panoge so kovinska in strojna industrija (176.000 zaposlenih), papirna in grafična industrija (54.000), živilska in tobačna industrija (43.000), kemična in petrokemična industrija (24.000) ter lesna in pohištvna industrija (23.000).

Železarstvo

Švedska ima večstoletno železarsko in jeklarsko tradicijo. Osnova za to so bila bogata nahajališča železove rude. Švedi so se zgodaj začeli zavedati, da ne kaže izvažati cenene in neobdelanega surovega železa, zato so skoraj do 19. stoletja njegov izvoz pripovedali. Raje so začeli izvažati kovano železo in visoko kakovostno jeklo, ki ga danes poznamo pod imenom švedsko jeklo. Nove tehnološke iznajdbe na področju predelave železove rude (Thomasov postopek) so bo preходу 20. stoletja omogočile tudi izkoriščanje enega največjih nahajališč železove rude na svetu, ki leži na območju Kiruna na daljnem severu.

Industrializacija se je začela v 70. letih 19. st., predvsem na podlagi domačih surovin (železove rude in barvne kovine, les, vodna energija). Razcvet je industrija doživela po 2. svetovni vojni, v času obnove porušene Evrope, hkrati se je začelo načrtno preusmerjanje iz delovno intenzivnih panog v tehnološko in razvojno intenzivne (strojna, avtomobilska, elektrotehnična, kemična industrija).

V drugi polovici 20. stoletja je švedsko železarstvo in jeklarstvo zašlo v globoko krizo, saj je v Evropo začela prihajati cenejša ruda iz avstralskih in kanadskih kopov. Švedska jeklarska proizvodnja se je prepolovila, vendar so začeli Švedi hitro iskati druge rešitve. Usmerili so se v izvoz dragih in specializiranih vrst jekel in začeli vrhunsko predelavo kovin.

Večina industrije je osredotočena v mestih južne in srednje Švedske.

Črna metalurgija (2,6 mil. t. surovega železa in 4,93 mil. t jekla) temelji na domači rudi in ceneni električni energiji. Glavna središča so na srednjem Švedskem (Borlänge, Avesta, Fagersta, Sandviken, Hofors) in Luleå na severu. Na srednjem Švedskem sta osredotočeni tudi strojna in kovinska industrija s staro obrtno tradicijo, Västerås, Eskilstuna (rezila), Huskvarna, Stockholm, Göteborg (kroglični ležaji). Bofors je staro središče izdelovanja orožja.

Kirun

V tem mestu so konec 19.stoletja začeli izkoriščati eno največjih nahajališč kakovostne železove rude na svetu. Ker se mesto nahaja precej na severu so se soočali predvsem z transportom rude. Železnica do švedskega pristanišča Lulea namreč ni več zadostovala. S tem namenom so leta 1902 speljali železnico v norveško luko Narvik, kjer morje pozimi ne zamrzne. Sredi 70. let 20. stoletja se je začela velika gospodarska kriza. Izkop rude je upadel za skoraj polovico. Močno se je zmanjšalo število delovnih mest in zlasti mlade družine so se odseljevale.

Mestne oblasti so začele iskati nove rešitve v obliki brezplačnih izobraževalnih programov za brezposelne, ugodnih posojil za mlade podjetnike, načrtnega razvoja turizma, itd. Nekdaj sicer rudarsko mesto je tako začelo dobivati novo funkcijo. V mestni okolici so celo zgradili center za raziskovanje vesolja. V mestu so razvili proizvodnjo specializirane opreme in se usmerili v visoko tehnologijo. V Kiruno se je začelo vračati življenje. K temu pa je pripomoglo tudi večje povpraševanje po železu v zadnjih desetletjih. Rudnik spet dela s polno močjo, vendar za delo v pod zemljo skoraj ne potrebujejo več ljudi. Za najtežja dela uporabljajo sodobne stroje, ki pa jih upravljajo s površja. Zato pa je prišlo do velikega zmanjšanja števila zaposlenih v rudarstvu in železarstvu.

Ostala industrija

Nekdaj zelo pomembno **ladjedelnštvo** (Göteborg, Malmö, Stockholm) je zaradi konkurence vzhodnoazijskih držav precej zaostalo in se preusmerilo v izdelovanje naftnih ploščadi in trajektov.

Zelo pomembna je **avtomobilska industrija** (268.000 osebnih avtomobilov, 58.000 tovornjakov in avtobusov), predvsem v Göteborgu (Volvo) in Trollhättanu (Saab-Scania). Obe podjetji imate številne tovarne tudi drugod po Evropi, v Južni Ameriki, Jugovzhodni Aziji in Afriki.

Poleg avtomobilske industrije ima Švedska dobro razvito tudi letalsko industrijo, predvsem v Linköpingu (potniška in vojaška letala Saab).

Barvna metalurgija predeluje večino domače rude in uporablja ceneno električno energijo. Največja talilnica rud je v Rönnskärju pri Skellefteåju, kjer predelujejo rudo iz Bolidna (svinec, cink, baker, arzen, zlato, srebro). Pri Skundsvallu je velika tovarna aluminija.

Zelo dobro sta razviti **elektrotehnična in elektronska industrija** (največji tovarni sta Electrolux in Ericsson), predvsem v Stockholmu, Helsinborgu, Ludviki idr.

Za Švedsko je značilna tudi industrija vžigalic (Jönköping, Tidaholm).

Živilska industrija je predvsem na jugu države, kjer so glavna kmetijska območja. Švedska je znana še po steklarski industriji, v Kronobergu, Orreforsu (kristal) in Alsterbroju.

5.4. Turizem

Švedsko vsako leto obišče ok. 1 mil. tujih turistov. Najpomembnejši turistični območji sta otoka Gotland (letovišča Visby, Fårö, Stenkusten) in Öland. Med turisti je zelo priljubljena plovba po prekopu Göta.

Na srednjem Švedskem so številna zimskošportna turistična središča (npr. Åre), v severnem delu pa velike možnosti avanturistične oblike turizma (znana pešpot Kungsleden, vsakoletni smučarski tek Vasa med Sälnom in Moro (90 km), čolnarjenje po divjih rekah, tekmovanje s pasjimi vpregami itd.

5.5. Promet

Cestni promet

Skupna dolžina cest je 136.223 km (72 % asfaltiranih, od tega 1061 km avtocest). Cestno omrežje je v južnem in srednjem delu Švedske gosto, proti Severu pa vse redkejše; na Severi je velik del cest makadamskih. Glavna povezava je cesta E4 vzdolž obale Botniškega zaliva (Stockholm-Uppsala-Sundsvall-Umeå-Luleå-Haparanda, 1046 km).

Otok Öland povezuje s celino 6070 m dolg most, eden najdaljših cestnih mostov v Evropi. Od leta 1994 gradijo cestno in železniško povezavo prek Öresunda med Københavnom in Malmöjem, ki bo potekala po 1100 m dolgem predoru in 15 km dolgem cestno-železniškem mostu.

Železniški promet

Švedska ima 10.856 km železniških prog (7270 elektrificiranih) z razmikom med tiri 1435 mm. Najpomembnejše železniške proge so Stockholm-Göteborg ter železniška proga od Juga proti Severu (Trelleborg-Karungi).

Večino prog upravlja državno podjetje Švedske železnice, nekaj krajših odsekov pa zasebna podjetja.

Ladijski promet

Trgovsko podjetje ima 430 ladij s skupno nosilnostjo 2,88 mil. t. Največja pristanišča so Göteborg, Malmö, Helsingborg in Stockholm. Številne trajektne povezave povezujejo Švedsko z Dansko, Nemčijo, Poljsko, Finsko, Estonijo idr.

Švedska ima še 2052 km notranjih plovnih poti po večjih rekah in jezerih. Za turistični promet je zelo pomemben prekop Göta med Göteborgom in Stockholmom (560 km).

Letalski promet

Švedska ima 48 letališč z rednim prometom: večja mednarodna letališča so: Stockholm (Arlanda), Göteborg (Landvetter) in Malmö (Sturup).

Nacionalni prevoznik je SAS (Scandinavian Airlines System), v katerem ima trisedminski delež švedski partner ABA (50 % v lasti države, 50 % v zasebni lasti). Manjši letalski prevozniki so Malmö Aviation, Blue Scandinavia, Sunways Airlines, Transwede Airways, Air Nordic itr.

6. DRŽAVNI SIMBOLI

6.1. Zastava

Skandinavski križ je značilen za zastave vseh skandinavskih držav. Predstavlja krščanstvo, ki je glavna religija vseh skandinavskih držav. Barve v zastavi (modra in rumeno-zlata) sta švedski barvi že od leta 1275 izhajata pa iz švedskega državnega grba.

7. ZANIMIVOSTI

7.1. Športi

Švedska je športno zelo razpoznavna. Švedske športnike prepoznamo predvsem po značilnih rumeno-modrih dresih in po odličnih rezultatih. Švedska je do leta 2006 osvojila kar 588 olimpijskih medalj in se s tem uvršča med najbolj »športne« evropske države.

Na Švedskem so popularni športi: nogomet, smučanje, košarka in seveda hokej. Priljubljen pa je tudi ekipni šport bandy, ki ga v Sloveniji sicer skoraj ne poznamo, je pa zelo razširjen na Švedskem, v Rusiji, na Madžarskem in drugih skandinavskih državah. Gre za šport na ledu, je podoben in hokeju, igra 11 igralcev v vsaki ekipi s palicami podaja žogo in poizkuša doseči zadetek.

7.2. IKEA

Ikea je poleg znane pop skupine ABBA, najprepoznavnejši znak Švedske po svetu. To pomeni, da če bi prašali naključnega mimoidočega, naj nam pove asociacijo za Švedsko bi se v večini primerov odgovor glasil IKEA oz. ABBA.

IKEA je sicer pohištveno podjetje, ki s posebnimi dizajni pohištva in nizkimi cenami v svoje prodajalne širom po svetu privablja milijone kupcev letno.

7.3. Zanimiva dejstva

- Za švedsko so značilni prometni znaki, ki opozarjajo na prečkanje losov čez cesto. Lokalne oblasti so zaradi vsakoletne kraje večtisoč teh znakov iz cest sprejele že več resnih ukrepov.
- Če bi Švedsko zavrteli za 180 stopinj bi njen severni konec segal vse do srednje Italije.

8. VIRI

- Evropa–geografija za 2. in 3. letnik gimnazij. 3. izdaja. Ljubljana, Modrijan, 2008
- Natek, K.: Države sveta. Ljubljana, Mladinska knjiga, 2006
- <http://sl.wikipedia.org/wiki/Švedska>
- [Http://en.wikipedia.org/wiki/Sweden](http://en.wikipedia.org/wiki/Sweden)
- <http://www.flags.net/SWDN.htm>
- <http://www.sverigeturism.se/smorgasbord/smorgasbord/natrecspo/sports/popular.html>
- <http://www.environment-agency.gov.uk/research/library/data/34337.aspx>